

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE—

Cilt: V

Ankara, Mart 14 1929

Sayı: 120

iterken arada bir duruyor ve söğüt çubuğundan yapılmış bir kavalla ya bir mersiye veya manalı ve yanık bir destan çalıyordu.

Onun terennüm ettiği sizsiniz, ey büyük atalar, öçleri alınamayan ölümler!...

Sesine cevap veren yalnız akislerdi ve onu uzaktan dinleyen yalnız bendim. Bu manzaranın benden başka seyircisi, ve bu sesin benden başka dinleyicisi olmaması beni daha çok içlendiriyordu.

Kendimden geçtim. Kıyamet günü İsrailin suru nasıl ölü bir maziye birden canlandıracaksa tıpkı öyle, destanın tesirile de kemikler birleşti, toplandı ve gülâne şekiller halinde sütun ve kemer harabeleri ortasından fişkırdı. Issız göller binlerce geminin gürültülerile doldu; açık şatoların kapılarını gördüm; cenk erlerinin silâh şakırtılarını işittim; şairlerin destanlarını dinledim ve şen şarkılar söyleyen bakirelerin rakıslarını seyrettim.

İlahî bir ruya içindeydim.. Ah!.. Bu ruyadan uyanış ne acı!..

ADAM MICKIEWICZ

Tercüme eden: RIDVAN NAFİZ

[*] "Conrad Vallenrod, Mickiewicz'in Kırım dönüşünden az sonra yazdığı bir tarihi şiirdir. Bu şiirin mevzuu şudur: on dördüncü asırda töton şövalyeleri Lituanyalı bir aileyi mahvediyorlar, yalnız küçük bir çocuğa dokunmuyorlar. Reisleri bu çocuğu büyütüyor. Küçük Lituanyalı Alman terbiyesi almakla beraber ruh itibarile Lituanyalı kalıyor. Almanların arasına karışmak yolunu bulan lituanyalı ihtiyar bir halk şairi ona memleketinin destanlarını terennüm ediyor ve onun çocukluk hatıralarını canlandırıyor. Conrad (çocuğun adı) ölümlerin ve memleketinin intikamını almak istiyor. Bir müddet Alman esaretinden kurtularak Lituanya düküne iltica ediyor, ondan hürmet görüyor ve dükun kızile evleniyor. Fakat intikam hırsıyla karısını bırakıyor, tekrar töton şövalyelerine müracaat ediyor. Maksadı düşmanı içinden çürütmektir. Buna da muvaffak oluyor, şövalyeler arasında tefrika çıkarmağa muvaffak oluyor ve başlarına geçiyor, onları Lituanyalılara karşı muharebeye teşvik ediyor, fakat muharebeyi o suretle idare ediyor ki şövalyeler perişan oluyor. Nehayet hıyaneti meydana çıkıyor ve Conrad elde silâh ölüyor.

Felsefe :

"Claude Bernard,,ın Felsefesi

— I —

[Tercümesini neşrettiğimiz bu makale, hayat ve eserleri karilerimizçe, yabancı olmayan Fransız feylesofu «Henri Bergson» un bizde intişar etmeyen bir yazısıdır. Bergson, bir taraftan büyük fizyolojist «Claude Bernard» ın ilim sahasında, diğer taraftan felsefî tefekkür vadisinde, bilhassa, felsefe ile ilim münasebeti meselesinde açmış olduğu yeni ufku teşrih ediyor. Bu ufuk, beşeriyete yeni bir istikbal göstermiştir. «Claude Bernard» dan bu güne kadar şöyle böyle yarım asır geçtiği halde, eserinin ilmî ve felsefî kıymeti hâlâ tazeliğini muhafaza ediyor. Büyük bir feylesof olan Bergso'nun, ilmin olduğu kadar felsefenin de telâkki tarzına müessir olan bir alime ait fikirlerini, naklediyoruz.]

Felsefenin her şeyden evvel «Claude Bernard» a borçlu olduğu nokta, tecrübî usulün nazariyesidir. Muasır ilim daima tecrübe üzerine kurulmuştur. Fakat işe Mihanik ve Astronomi ile başladığından, ilkin madde sahasında yalnız umumî ve riyaziye yakın olanı nazari dikkate aldığından, uzun zamanlar, tecrübeden münhasıran kendi hesaplarına ve neticeye kadar onların tahakkukuna bir hareket mebdet aramaktan başka bir şey istemedi. Bunun içindir ki XIX uncu asır, tecrübe ile temaslarını aslâ kaybetmeyen ve tecrübenin bütün dolaşıklıkları içinde onu takip

eden laboratvar ilimlerine sahne olmuştur. Çok müşahhas olan bu araştırmalar için «Claude Bernard»; evvelce maddenin mücerret ilimlerine, «Descartes» ın yaptığı gibi kendi usulünün formülünü dermeyeran edecektir. Bu manada «usule dair nutuk» XVII ve XVIII nci asır için ne ise «Tecrübî tababete methal» de bizim için aynı mahiyettedir. Birinde olduğu gibi diğerinde de büyük keşifler yapmağa, sonra onların ne suretle tahakkuk ettirileceğini kendi kendisine sormağa başlamış dehâ adamları karşısındayız: bir çok defalar tecrübe edilmiş, aslâ muvaffakiyete ermemiş bir davanın aksi tarzı zahirde paradoksal, bununla beraber yegâne tabî bir yürüyüş. Muasır ilmin tarihinde yalnız iki defadır ki ibda ruhu tahlil olunmak, böylece ilmî keşfin umumî şeraitini tayin etmek için kendi üzerine katlanmıştır. Bu suretle Fransada mülâhaza ile binefsihiliğin, felsefe ile ilmin mes'ut imtizacı iki defa husule gelmiştir. «Claude Bernard» ın «Methal» de ki sabit düşüncesi, fikir ile vakıanın tecrübî araştırmalarda ne suretle birleştiklerini göstermektir. Azçok vuzuhla görülmüş olan vakıa, bize bir tarif fikrini telkin eder. Alim, bu fikrin tecrübe tarafından tastikını ister. Fakat tecrübesinin devam ettiği müddetçe, farazi-

yesini terke, ve yahut, vakıalar üzerinde ona yeni bir şekil vermeğe kendisini âmade tutar. Şu halde ilmî araştırma, tabiat ile düşünce arasında bir diyalogtur. Tabiat bizim merakımızı uyandırır. Biz ona sualler sunarız. Alacağımız cevaplar işe, tabiatın yeni fikirler telkini suretiyle cevap verdiği meseleleri doğuran yeni bir mecra verir. Böylece gayrinuayyen bir surette devam eder. «Claude Bernard», bu usulü sertettiği, misallerini verdiği, sonradan yapmış olduğu tatbikatı celpeylediği zaman, bütün izah ettiği şeyler, bize o kadar basit ve tabii görünüyordu ki, hemen onları daima bildiğimizi söylemek ihtiyacını hissediyorduk. Nasıl ki büyük bir ressam tarafından yapılmış bir portre, bize, onun aslını görmüş olmak vehmini verebilir. Bununla beraber, bugün bile, «Claude Bernard»'ın usulünün, lâzım geldiği gibi anlaşıl-mış olması lüzumu karşısındayız. Eseri üzerinden elli sene geçtiği halde onu okumaktan ve hayranı olmaktan fariğ olmadık: İhtiva eylediği bütün malûmatı çıkara-bildik mi ki?...

Bu tahlilin en parlak netiycele-rinden birisi, eyi yapılmış bir müşahede ile kurulmuş bir ta-mim arasında farkolunmadığını

Tercüme eden:

ZİYAETTİN FAHRİ

öğrenmek olmalıdır. Ekseriya tecrübeyi bize kaba vakıalar vermeğe mahsusmuş gibi tasav-vur ederiz: Zekâ bu vakıaları elde bulunduran, onları birbirine yaklaştırmak suretiyle gittikçe yükselen kanunlara vasıl olur. Şu halde tamim ve müşahede başka başka üfuledirler. Doğru-dan doğruya terkip mefhumun-dan daha yanlış, felsefe ve ilim için daha tehlikeli hiç bir şey olamaz. Bu telâkkı bizi, vakıa-lara tahakküm etmeğe, kanunlar altına almağa müstait bir fikrin gelişine intizaren, kendilerini, maksatsız, sadece dir heves te-siriyle toplamak, atıl, hatta münfail bir surette onları mat etmekte ilmî bir fayda olduğunu zanneylemeğe sevketti. Sanki bir ilmî müşahede, daima, bir mes'elenin sarıh, müphem cevabı değildir! Sanki birbiri ardı sıra münfail bir suret-te tespit edilen müşahedeler, mevzu meselelere çözülmüş ce-vaplar olmaktan başka bir şey-dir! Sanki tamim sâyi, her şey-den sonra, bu rabıtasız söze makul bir mana bulmağa vasıl olmaktan ibarettir! Hakikat şu ki söz, ya derhal bir mana sa-hibi olmalıdır, ve ya, hiç bir manası yoktur. Vakıalar derin-leştirildiği nisbette, sözün mana-sı değişebilecekse de her şeyden

evvel onun bir mana taşınması lâzımdır. Tamim etmek, herhan-gi bir teksif sâyi için, zaten toplanmış ve notedilmiş vakıa-lardan bir fayda çıkarmak değil-dir: Terkip büsbütün başka bir şeydir. O, hususî bir ameliye olmaktan ziyade, müfekkirenin muayyen bir kuvveti, manidar bulunan vakıanın nüfuz etmek kudreti olup, kendisinde gayri-mahdut bir takım vakıaların izahı bulunacaktır. Bir kelime ile sentez fikri, tahlil kabiliyeti-nin en yüksek bir kudretinden başka bir şey değildir. İlmî araştırmalar hususundaki bu ça-lışma telâkkisi üstat ile talebe-leri arasındaki mesafeyi göze çarpar bir surette tenkis ediyor, bir kısmı temrinlerden başka bir şey anlıyan, halbuki diğer kısmı keşfetmek vazifesinde bu-bulunan iki nevi araştırmacı ayır-mağa meydan bırakmıyor. Keşif ve ibda; vakıanın en mütevazı teharrisine, en basit tecrübesine kadar her yere şamil olmalıdır. Şahsî ve hatta orijinal bir ceh-tin olmadığı yerde bir ilim baş-langıcı da bulunmamalıdır. İşte «Claude Bernard»'ın eserinden çıkardığımız büyük terbiyevî kaide budur.

— Bitmedi —

H. EERGSON